Socialförsäkringsutskottets betänkande 1982/83:7

om ersättning till smittbärare

Motionerna

I motion 1981/82:966 av Åke Wictorsson (s) föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ändrad utbetalning av ersättning till smittbärare.

I motion 1981/82:1266 av Karl Björzén (m) och Margareta Gard (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådana ändringar i lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare att i motionen påtalad överkompensation och orättvisa elimineras eller mildras.

Riksförsäkringsverket och Försäkringskasseförbundet har yttrat sig över motionerna. Vidare har länsstyrelsernas organisationsnämnd yttrat sig över motion 1981/82:966.

Gällande bestämmelser

Ersättning till smittbärare regleras i lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare. Ersättningsreglerna innebär att smittbärare som på grund av myndighets ingripande underkastas observation, isolering eller på annat sätt inskränkning i arbete för att förebygga smittspridning kan erhålla ersättning av statsmedel.

I lagen görs en uppdelning mellan tillfälliga smittbärare, som är föremål för ingripande under längst 90 dagar i följd, och kroniska smittbärare som är föremål för ingripande även efter 90 dagar. Försäkringskassan beslutar om ersättning åt tillfällig smittbärare, medan länsstyrelsen beslutar om ersättning åt kronisk smittbärare. För tillfällig smittbärare utgår enligt 2 § i nämnda lag ersättning dels för inkomstbortfall, dels för resa. Kronisk smittbärare som tillfogats inkomstbortfall eller annan förlust kan enligt 10 § erhålla ersättning med skäligt belopp.

Remissyttrandena

Fråga om ändrad utbetalning av ersättning till kroniska smittbärare (motion 1981/82:966)

Riksförsäkringsverket anför att starka skäl talar för att försäkringskassorna övertar hela administrationen av ersättning till smittbärare men att frågan måste utredas bl. a. mot bakgrund av att olika besvärsregler f. n. gäller.

Enligt verkets mening skulle en fortsatt administration av smittbärarer-

sättningen vid försäkringskassorna efter de första 90 dagarna innebära en förenkling för smittbärarna, eftersom dessa får endast en myndighet att vända sig till. Försäkringskassornas organisation och utbetalningsrutiner är väl lämpade för att överta dessa ärenden. Likartade rutiner för övergång från en lägre till en högre ersättningsnivå finns redan inom arbetsskadehandläggningen. Någon nämnvärd ökning av arbetsbelastningen blir det heller inte för försäkringskassorna, eftersom det endast är fråga om ett fåtal fall.

Försäkringskasseförbundet delar motionärens uppfattning och tillstyrker motionen.

Länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON) tillstyrker motionen och anför bl. a. följande. Förslag om att handläggningen av ärenden om smittbärarersättning skall överföras till försäkringskassorna har tidigare framförts av länsstyrelserna till kommundepartementet i samband med inlämnande av förslag till rationaliseringar och förenklingar av länsstyrelsernas arbetsuppgifter. Kommundepartementet har också uppmanat LON att undersöka möjligheterna för genomförande av ett sådant förslag.

För bedömning av ärendenas omfattning nämns att länsstyrelserna utbetalade ersättning till kroniska smittbärare med sammanlagt 494 338 kr. under budgetåret 1980/81 och med sammanlagt 300 275 kr. under budgetåret 1981/82 t. o. m. februari 1982.

Fråga om när ersättning till tillfälliga smittbärare skall utgå (motion 1981/82:1266)

Riksförsäkringsverket anför i huvudsak följande.

Lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare trädde i kraft den 1 juli 1956. Syftet med lagen var att skapa en generell reglering av ersättningsrätten vid vissa myndighetsingripanden när förlusten för den enskilde blev så kännbar att det framstod som oskäligt att han skulle bära den själv. Enligt förarbetena ansågs sådana ingripanden som innebar avstängning från arbete på grund av att personer var bärare av smitta av vissa sjukdomar motivera ersättning. Avsikten torde däremot inte ha varit att ersättning skulle utges då en smittbärare ålades sådana restriktioner som visserligen medförde viss inskränkning i rörelsefriheten och skärpt hygien men som ändå tillät att han utförde sitt arbete i normal omfattning.

Reglerna för bestämmande av ersättningen anknöts nära till sjukförsäkringens motsvarande bestämmelser. Härigenom har man förutom en rad administrativa och samordningsmässiga fördelar uppnått att ersättningen beräknas som en dag för dag-ersättning som i princip blir enhetlig och rättvis utan att den behöver knytas till de faktiska förvärvs- och inkomstförhållandena vid tidpunkten för ingripandet. Endast för personer under 16 år förutsätts att smittbäraren kan visa att han gått miste om arbetsinkomst genom ingripandet. Detta är däremot inte motiverat för personer som är föremål för ingripande under t. ex. arbetslöshet. Det är mot den bakgrunden

man bör se uttalandena i förarbetena och i dåvarande riksförsäkringsanstaltens cirkulär nr 23/1956 om att det för rätt till ersättning inte förutsätts att ingripandet medfört ekonomisk förlust och att särskild utredning om inkomstbortfallet inte skall göras. Cirkuläret är för övrigt numera till stora delar föråldrat och kommer att upphävas.

I det nämnda cirkuläret har framhållits att en smittbärare under tiden för ingripandet får utföra arbete, om han därigenom inte bryter mot föreskrifter, som meddelats i anslutning till beslutet om ingripandet. Detta uttalande motsvaras av att det i proposition 1956:126 anges att en smittbärare under avstängningstiden ej sällan kan utföra visst arbete för egen räkning. Dessa uttalanden skall självfallet inte tolkas så att ersättning skall kunna utges till den som trots ingripandet kan utföra sitt normala förvärvsarbete i full utsträckning.

Avslutningsvis konstaterar verket sålunda att smittbärarersättning inte skall utges till alla smittbärare som är föremål för ett myndighetsingripande. Ersättningsreglerna är inte avsedda att tillämpas vid sådana ingripanden som inte medför inskränkning i smittbärarens möjligheter att utföra sitt förvärvsarbete.

Försäkringskasseförbundet framhåller i sitt yttrande bl. a. följande. Av lagen om ersättning åt smittbärare framgår klart att ersättning utgår för inkomstbortfall. Anledningen till att lagen tolkas olika i kassorna är enligt förbundets mening troligen den formulering som finns i riksförsäkringsverkets cirkulär nr 23/1956 och som tillämpas av kassorna, nämligen "Ersättningsreglerna äro emellertid generella och ersättning skall utgå även om förlust i det enskilda fallet icke uppkommer". Mot bakgrund av det anförda finner förbundet inte att någon ändring i lagen är erforderlig. Förbundet förordar däremot en ändring av riksförsäkringsverkets cirkulär så att syftet med motionen blir tillgodosett.

Utskottet

Regler om ersättning till smittbärare återfinns i lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare. Smittbärarna indelas i två kategorier, tillfälliga smittbärare och kroniska smittbärare. Tillfälliga smittbärare är enligt lagen sådana som är föremål för ingripande under längst 90 dagar i följd och för dessa beslutar försäkringskassan om ersättning. Kroniska smittbärare är de som är föremål för ingripande även efter 90 dagar och för dem beslutar länsstyrelsen om ersättning.

I motion 1981/82:966 av Åke Wictorsson föreslås en ändring av lagen så att ersättning till smittbärare alltid utbetalas av försäkringskassan. Motionären anför att det innebär olägenheter för smittbärarna att efter 90 dagar vända sig till länsstyrelsen för att få fortsatt ersättning. För länsstyrelsernas del är det fråga om ett fåtal ärenden och de saknar lämpliga utbetalningsrutiner för dessa ärenden. Enligt motionärens mening saknas det motiv för att

länsstyrelserna skall handha dessa ärenden och han begär ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts.

Förslaget i motionen har tillstyrkts av samtliga de instanser som yttrat sig över motionen. Riksförsäkringsverket har anfört att försäkringskassorna är väl lämpade att överta dessa ärenden och att det inte heller skulle bli fråga om någon nämnvärd ökning av arbetsbelastningen eftersom det endast är fråga om ett fåtal fall. Enligt verkets mening måste dock frågan utredas bl. a. mot bakgrund av att olika besvärsregler f. n. gäller. Länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON) har bl. a. anfört att liknande förslag tidigare framförts av länsstyrelserna till kommundepartementet och att departementet uppmanat LON att undersöka möjligheterna för genomförande av ett sådant förslag.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet att motionens förslag innebär såväl förenklingar för smittbärarna som administrativa fördelar. Regeringen bör därför skyndsamt framlägga förslag till sådan ändring i lagen om ersättning åt smittbärare som föreslagits i motionen.

Enligt 2 § lagen om ersättning åt smittbärare utgår ersättning för tillfällig smittbärare dels för inkomstbortfall, dels för resa. Kronisk smittbärare som tillfogats inkomstbortfall eller annan förlust kan enligt 10 § erhålla ersättning med skäligt belopp.

I motion 1981/82:1266 av Karl Björzén och Margareta Gard redogörs för ett fall där en tillfällig smittbärare erhållit smittbärarersättning trots att han inte haft något inkomstbortfall. Motionärerna anför att lagen om ersättning åt smittbärare kan tolkas olika vid skilda försäkringskassor beroende på att riksförsäkringsverket i sitt cirkulär 23/1956 säger att "ersättningsreglerna är generella och att ersättning skall utgå, även om förlust i det enskilda fallet inte uppkommer". Enligt motionärernas mening skall ersättning normalt inte utgå om inte något inkomstbortfall eller någon merkostnad förekommit, och de begär förslag från regeringen till sådana ändringar i lagen om ersättning åt smittbärare att den här påtalade överkompensationen elimineras eller mildras.

Av riksförsäkringsverkets yttrande, vars huvudsakliga innehåll redovisats i inledningen till detta betänkande, framgår att uttalandena i cirkulär nr 23/1956 inte skall tolkas så att ersättning skall kunna utges till den som trots ingripandet kan utföra sitt förvärvsarbete i full utsträckning. Vidare framgår att nämnda cirkulär till stora delar är föråldrat och kommer att upphävas. Försäkringskasseförbundet framhåller i sitt yttrande att någon ändring i lagen om ersättning åt smittbärare inte är erforderlig eftersom där klart framgår att ersättning utgår för inkomstbortfall. Förbundet förordar däremot en ändring av riksförsäkringsverkets cirkulär eftersom den formulering som där finns är den troliga anledningen till att lagen tolkas olika i olika försäkringskassor.

Utskottet finner att någon ändring i lagen om ersättning åt smittbärare inte är erforderlig. Vad gäller tolkningen av ifrågavarande lagbestämmelse

förutsätter utskottet att riksförsäkringsverket, såsom tillsynsmyndighet, vidtar åtgärder så att de tillämpningssvårigheter som uppenbarligen föreligger vid försäkringskassornas handläggning undanröjs. Med det anförda får motionen anses vara tillgodosedd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ändrad utbetalning av ersättning till kroniska smittbärare*
   att riksdagen med bifall till motion 1981/82:966 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.
2. beträffande *rätt till ersättning till smittbärare*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:1266.

Stockholm den 23 november 1982

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Börje Nilsson (s), Allan Åkerlind (m), Elis Andersson (c), Ulla Johansson (s), Lena Öhrsvik (s), Siri Häggmark (m), Karin Israelsson (c), Karin Nordlander (vpk), Nils-Olof Gustafsson (s), Barbro Nilsson i Visby (m), Ingegerd Elm (s), Rune Backlund (c) och Monica Andersson (s).